

ΕΠΕΤΕΙΑΚΑ ΙΣΤΟΡΙΚΑ ΓΕΓΟΝΟΤΑ

ΔΕΚΕΜΒΡΙΟΣ 1944: ΤΟ ΕΠΟΣ ΤΟΥ ΣΥΝΤΑΓΜΑΤΟΣ ΜΑΚΡΥΓΙΑΝΝΗ

Το κεντρικό κτίριο του Συντάγματος Χωροφυλακής Μακρυγιάννη εν έτει 1973, όπου ακόμη στέγαζε την ανωτέρω μονάδα της Χωροφυλακής.

Τον Δεκέμβριο του 1944 η Ελλάδα είχε απελευθερωθεί από τον γερμανικό ζυγό και ο πόλεμος είχε απομακρυνθεί στην καρδιά πλέον του Γ' Ράιχ, αλλά οι δοκιμασίες δεν είχαν τελειώσει όπως πίστευαν οι απλοί καθημερινοί άνθρωποι. Ένας νέος πόλεμος είχε ξεκινήσει μεταξύ δύο παγκοσμίων στρατοπέδων: του Δυτικού, που εκπροσωπούσε έναν δημοκρατικό τύπο εξουσίας και του Ανατολικού — κομμουνιστικού, που εκπροσωπούσε έναν ολοκληρωτικό τύπο εξουσίας. Η Σοβιετική Ένωση είχε κατορθώσει, στα περισσότερα ευρωπαϊκά υπό κατοχή κράτη, να ελέγξει τα αντιστασιακά κινήματα καθώς τα παράνομα κομμουνιστικά κόμματα είχαν άρτια συνωμοτική οργάνωση. Οι ανταρτικές δυνάμεις των κομμουνιστικών κομμάτων, στις χώρες που περιήλθαν υπό την επιρροή της ΕΣΣΔ, χρησιμοποιήθηκαν για να καταλάβουν την εξουσία και να επιβάλλουν ολοκληρωτικά κομμουνιστικά καθεστώτα που συμμάχησαν με την Ρωσία. Στις υπόλοιπες ευρωπαϊκές χώρες τα όπλα των ανταρτών παραδόθηκαν στις νόμιμες κυβερνήσεις που ανέλαβαν την εξουσία.

Στην Ελλάδα, παρά το γεγονός ότι είχε συμφωνηθεί μεταξύ Τσώρτσιλ και Στάλιν να υπάρχει επιρροή κατά 90% των Δυτικών και μόνο κατά 10% επιρροή των Ανατολικών, το Κομμουνιστικό Κόμμα Ελλάδας (ΚΚΕ), τον Δεκέμβριο του 1944, διέγνωσε την ύπαρξη μιας καλής ευκαιρίας για να καταλάβει δια της βίας την εξουσία. Οι παράγοντες που συνιστούσαν ευνοϊκές τις συνθήκες για μια τέτοια ενέργεια ήταν αρκετοί.

Πρώτον, ο ισχυρός ανταρτικός στρατός του ΕΛΑΣ είχε σύγχρονο και άφθονο βρετανικό, γερμανικό και ιταλικό οπλισμό χάρις στην υποστήριξη από τις υπηρεσίες ανορθόδοξου πολέμου SOE της Βρετανίας και OSS των ΗΠΑ, σε αντίθεση με τις εθνικές δυνάμεις που ήταν ελάχιστες και διασκορπισμένες σε διάφορα μέτωπα του πολέμου.

Δεύτερον, η ολιγωρία των Βρετανών να αποβιβάσουν έγκαιρα στην Ελλάδα ισχυρές στρατιωτικές δυνάμεις.

Τρίτον, η εγκαθίδρυση κομμουνιστικών καθεστώτων σε γειτονικές χώρες, όπως η Γιουγκοσλαβία, η Αλβανία και η Βουλγαρία, οι οποίες υποσχέθηκαν (ιδιαίτερα ο Τίτο) βοήθεια κάθε είδους.

Η απόφαση για την βίαιη κατάληψη της εξουσίας στην Ελλάδα είχε ληφθεί, όπως φαίνεται, πολύ πριν τα επεισόδια της 3ης Δεκεμβρίου, για τα οποία πολλά έχουν λεχθεί όσον αφορά το ποιος ξεκίνησε την αιματοχυσία ώστε να βρεθεί ο ένοχος της σύρραξης που ακολούθησε. Το κλίμα στην Αθήνα του Δεκεμβρίου 1944 ήταν τέτοιο που μια σπίθα, από όπου και αν προήρχετο, θα πυρπολούσε την πόλη. Κατά την ομολογία κομμουνιστικών στελεχών, όπως του Ιωαννίδη, το ΚΚΕ προσανατολίσθηκε στην ένοπλη αντιπαράθεση με την νόμιμη κυβέρνηση αμέσως μετά την συμφωνία της Καζέρτας, τον Αύγουστο του 1944. Αντίπαλες αντιστασιακές ομάδες εξοντώθηκαν, ηγέτες τους δολοφονήθηκαν και άρχισε η προώθηση δυνάμεων του ΕΛΑΣ προς την πρωτεύουσα.

Στις 27 Νοεμβρίου οι υπουργοί του ΚΚΕ που συμμετείχαν στην κυβέρνηση εθνικής ενότητας υπό τον Γεώργιο Παπανδρέου, παραιτήθηκαν αρνούμενοι την διάλυση του ΕΛΑΣ, όπως προέβλεπαν οι συμφωνίες Καζέρτας και Λιβάνου για όλες τις ένοπλες οργανώσεις στις 10 Δεκεμβρίου. Στις 17 Νοεμβρίου το πολιτικό γραφείο του ΚΚΕ αποφάσισε να συγκρουσθεί τελικά με τους Άγγλους, ενώ την 1η Δεκεμβρίου αποφασίσθηκε η διεξαγωγή γενικής απεργίας και συλλαλητηρίου για την 3η του μηνός.

Το γεγονός ότι το συλλαλητήριο ήταν μια πρόφαση και ένα σχέδιο παραπλάνησης και προκάλυψης ενός οργανωμένου σχεδίου επίθεσης για την κατάληψη των Αθηνών, φαίνεται από το τι ακολούθησε μετά τα επεισόδια της 3ης Δεκεμβρίου. Ασχέτως με το ποιος ξεκίνησε πρώτος, αν και ο Γεώργιος Παπανδρέου είναι κατηγορηματικός ότι οι κομμουνιστές άρχισαν τις ένοπλες επιθέσεις και μάλιστα από την οικία του εναντίον της οποίας εκτόξευσαν χειροβομβίδες, οι αψιμαχίες της ημέρας αυτής έθεσαν σε εφαρμογή ένα σχέδιο κεραυνοβόλου κατάληψης στρατηγικών σημείων των Αθηνών, από βαρειά οπλισμένες δυνάμεις του ΕΛΑΣ.

Την ίδια ημέρα, βάσει ενός από πριν καταστρωμένου και καλά οργανωμένου σχεδίου, δέχονται επιθέσεις τα Β', ΙΑ', Θ' Αστυνομικά Τμήματα Αθηνών ενώ την επόμενη επεκτείνονται οι επιθέσεις στα Γ', Δ', ΣΤ', Αστυνομικά Τμήματα Αθηνών, στα Αστυνομικά Τμήματα του Πειραιά καθώς και στις Φυλακές Βουλιαγμένης, Συγγρού, στο Αρχηγείο της Χωροφυλακής στην οδό Ιουλιανού, στην Σχολή Χωροφυλακής, στην Ανωτέρα Διοίκηση Χωροφυλακής και γενικά σε κάθε σημείο της πόλης όπου υπήρχαν αστυνομικές δυνάμεις.

Έως τις 5 Δεκεμβρίου το σύνολο σχεδόν των Αθηνών είχε περιέλθει στα χέρια των δυνάμεων του ΕΛΑΣ και των εφεδρικών του τμημάτων. Ελεύθερο είχε απομείνει το κέντρο της πόλης οριζόμενο από το κτιριακό συγκρότημα του Συντάγματος Μακρυγιάννη, το Ζάππειο (Ραδιοφωνικός Σταθμός), τα Παλαιά Ανάκτορα, τον Εθνικό Κήπο, την Πλατεία Ρηγίλλης το Ξενοδοχείο «Μεγάλη Βρετανία» έως και την Πλατεία Ομονοίας. Η άμυνα της περιοχής αυτής εβασίζετο σε δύο κτιριακά συγκροτήματα τα οποία ανήκαν στην Χωροφυλακή: την Σχολή Χωροφυλακής στην οδό Μεσογείων και το Σύνταγμα Χωροφυλακής Μακρυγιάννη. Η Σχολή ήλεγχε την βόρεια πρόσβαση προς το κέντρο, όπου ευρίσκοντο η κυβέρνηση και οι διάφορες κρατικές υπηρεσίες, ενώ το Σύνταγμα Μακρυγιάννη την νότια πρόσβαση. Τα δύο αυτά σημεία αποτελούσαν «φρούρια» τα οποία παρεμπόδιζαν την είσοδο βαρέων

δυνάμεων του ΕΛΑΣ προς το κέντρο των Αθηνών ώστε να εξοντωθεί η κυβέρνηση, να καταλυθεί ο κρατικός έλεγχος και να εγκατασταθεί κομμουνιστική κυβέρνηση η οποία θα αναγνωριζόταν από τις χώρες του κομμουνιστικού μπλοκ.

Όλη η υπόλοιπη πόλη αποτελούσε πεδίο ελεύθερης δράσης των ΕΛΑΣιτών και των τοπικών οργανώσεων του ΚΚΕ, οι οποίες είχαν αποδοθεί σε μια γιγαντιαία προσπάθεια εξόντωσης κάθε αντιφρονούντος και γενικά σε ένα όργιο λεηλασιών και εγκλημάτων καθώς στις τάξεις των κομμουνιστικών δυνάμεων είχαν ενταχθεί μεταξύ άλλων και κάθε λογής εγκληματίες. Την οργή των κομμουνιστών προσέλκυσαν ιδιαίτερα οι Αστυνομικοί και οι Χωροφύλακες, οι οποίοι όταν έπεφταν στα χέρια τους εκτελούντο αφού προηγουμένως επροπηλακίζοντο και εβασανίζοντο φρικτά.

Το «φρούριο» Μακρυγιάννη

Το κτιριακό συγκρότημα που εστέγαζε το Σύνταγμα Χωροφυλακής Αθηνών ευρίσκεται στην συνοικία Μακρυγιάννη, κάτω από τον Βράχο της Ακρόπολης, η οποία έφερε το όνομα του ηρωικού αγωνιστή της Επανάστασης του 1821 Ιωάννη Μακρυγιάννη καθώς εκεί ευρίσκεται κάποτε το σπίτι του. Οι στρατώνες περιβάλλοντο από έναν μαντρότοιχο και ευρίσκοντο στο οικοδομικό τετράγωνο μεταξύ των οδών Διονυσίου Αεροπαγίτη, Μητσαίων, Μακρυγιάννη και Χατζηχρήστου. Η θέση του Συντάγματος ήταν στρατηγική καθώς μπορούσε να ελέγχει με τα πυρά του τον τομέα από τον λόφο του Φιλοπάππου έως τον λόφο του Αρδητιού, απαγορεύοντας την κίνηση των δυνάμεων του ΕΛΑΣ, που ευρίσκοντο στην πεδιάδα μεταξύ του Υμηττού και του Παλαιού και Νέου Φαλήρου, προς το κέντρο δια μέσου της Λεωφόρου Συγγρού και των οδών Καλλιρρόης – Αρδητιού, Βασιλίσσης Όλγας, Διονυσίου Αρεοπαγίτου. Οι κεντρικές διασταυρώσεις των Λεωφόρων Βασιλίσσης Αμαλίας — Συγγρού — Διονυσίου Αρεοπαγίτου και των Λεωφόρων Βασιλέως Κωνσταντίνου — Βασιλίσσης Όλγας και Αρδήττου, από τις οποίες έπρεπε να περάσει κάποιος υποχρεωτικά για να προχωρήσει προς την Πλατεία Συντάγματος, από την νότια πλευρά της Αθήνας και τον Πειραιά, εκαλύπτοντο επίσης από τα πυρά των ανδρών της Χωροφυλακής.

Η δύναμη του Συντάγματος στις αρχές Δεκεμβρίου ήταν συνολικά περίπου 1.100 άνδρες, όμως 700 από αυτούς είχαν διασπαρθεί σε όλη την Αθήνα με σκοπό την φύλαξη υπηρεγίων, νοσοκομείων, φυλακών, ταμείων, κλπ. Στις 5 Δεκεμβρίου το Σύνταγμα, στο στρατόπεδο του Μακρυγιάννη, είχε απομείνει με 88 αξιωματικούς και 429 χωροφύλακες ενώ ο οπλισμός τους αποτελείτο από 165 ιταλικά τυφέκια, 24 τυφέκια Μάνλιχερ – Σονάουερ, με 10.000 και 700 φυσίγγια αντιστοίχως, 3 ατομικούς ολμίσκους με 20 βλήματα, 11 υποπολυβόλα Στεν με 1.650 φυσίγγια, 1 βαρύ πολυβόλο Μπρέντα με 600 φυσίγγια, 2 πυροβόλα των 37 χλστ. με 400 βλήματα και ένα τεθωρακισμένο όχημα με 3 πολυβόλα Μπρέντα με 55 γεμιστήρες των 50 φυσιγγίων (συνολικά 2.750 φυσίγγια). Στο σημείο αυτό πρέπει να πούμε ότι τα ανωτέρω στοιχεία του τότε διοικητού του Συντάγματος, Συνταγματάρχη Γεώργιου Σαμουήλ, διαφέρουν με εκείνα της επίσημης Ιστορίας της Ελληνικής Χωροφυλακής (1936-1950), ως προς τον αριθμό και τον τύπο των τυφεκίων, καθώς στην δεύτερη πηγή αναφέρεται ο πλήρης εξοπλισμός της μονάδας με 1.600 τυφέκια Μάνλιχερ με 300 φυσίγγια για το καθένα.

Το βασικό πρόβλημα άμυνας του Συντάγματος έγκειτο στο γεγονός ότι περιβάλετο από υψηλές πολυκατοικίες καθώς και ότι πολλές οικίες εφάπτοντο

του περιβόλου. Αυτό δημιουργούσε αρκετούς κινδύνους. Πρώτον, οι ΕΛΑΣίτες καταλαμβάνοντας τις πολυκατοικίες θα εδέσποζαν του στρατοπέδου με αποτέλεσμα να μπορούν να εκτοξεύουν πυρά ακριβείας καθώς και χειροβομβίδες, μασούρια με δυναμίτη και εμπρηστικές αυτοσχέδιες βόμβες εναντίον του διοικητηρίου και των λοιπών κτισμάτων. Δεύτερον, τα εφαιπτόμενα κτίρια θα μπορούσαν να χρησιμοποιηθούν ως συγκεκαλυμμένες οδοί διείσδυσης στο στρατόπεδο με την επίτευξη ανοιγμάτων στους τοίχους τους που εφάπτοντο του περιβόλου.

Η κεντρική είσοδος της Σχολής Χωροφυλακής Αθηνών που το Δεκέμβριο του 1944 αντιστάθηκε ηρωικά στις επιθέσεις των ΕΛΑΣιτών.

Ως εκ τούτου, ήταν απαραίτητη η κατοχή των σημείων αυτών ή ο έλεγχος τους με εξωτερικά φυλάκια. Τα φυλάκια αυτά θα αποτελούσαν την εξωτερική ζώνη αμύνης ή αλλιώς Α' Ζώνη Αμύνης. Το 1ο Φυλάκιο τοποθετήθηκε στην ταράτσα της πολυκατοικίας επί της διασταύρωσης των οδών Βύρωνος και Διονυσίου Αρεοπαγίτου ενώ το 2ο Φυλάκιο τοποθετήθηκε ακριβώς απέναντι στην ταράτσα οικίας όπου ευρίσκετο, τότε, το Φαρμακείο Πατερράκη. Στα δύο φυλάκια είχαν εγκατασταθεί 22 χωροφυλακές με έναν ολμίσκο (1ο Φυλάκιο) και ένα πολυβόλο Μπρέντα (2ο Φυλάκιο).

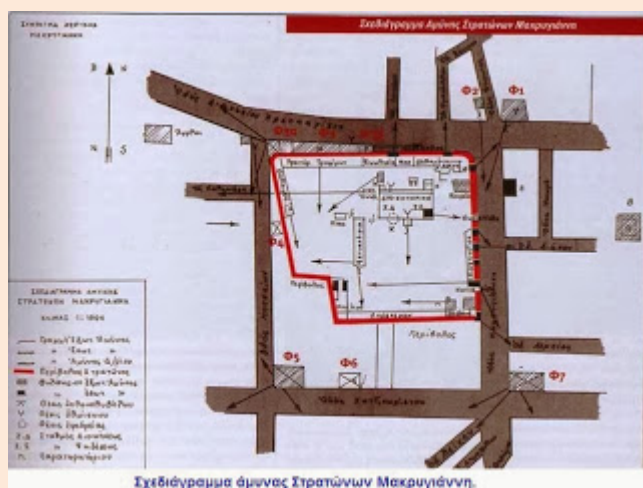
Το 3ο Φυλάκιο εγκαταστάθηκε στην ταράτσα της πολυκατοικίας Πολυμεροπούλου διαθέτοντας 18 χωροφύλακες με έναν ολμίσκο και ένα πολυβόλο Μπρέντα. Ο τομέας που κάλυπτε με τα πυρά του το φυλάκιο αυτό ήταν ευρύτερος και εκτείνεται από τα παλαιά Σφαγεία ως τις φυλακές Βουλιαγμένης και από την Λεωφόρο Συγγρού ως τον Αρδηττό. Δεξιά και αριστερά του 3ου Φυλακίου είχαν τοποθετηθεί δυο υποφυλάκια τα οποία κάλυπταν τα πλευρά του από την οδό Διονυσίου Αρεοπαγίτου και την Πύλη του Αδριανού. Το 4ο Φυλάκιο ευρίσκετο στο μέσον της οδού Μητσαίων και επί της δυτικής πλευράς του περιβόλου διαθέτοντας 6 άνδρες. Το 5ο Φυλάκιο τοποθετήθηκε επί της διασταύρωσης των οδών Μητσαίων και Χατζηχρήστου, ενώ το 6ο Φυλάκιο στο μέσο περίπου της οδού Χατζηχρήστου. Και για τα δύο φυλάκια είχαν διατεθεί 16 Χωροφύλακες. Το 7ο Φυλάκιο εγκαταστάθηκε στην γωνιακή πολυκατοικία Τουλούπα, στην διασταύρωση των οδών Μακρυγιάννη και Χατζηχρήστου περιλαμβάνοντας 16 Χωροφύλακες.

Πριν καν αρχίσει η μάχη, τα τελευταία αυτά φυλάκια χαρακτηρίστηκαν ως «φυλάκια θανάτου» καθώς ήταν αποκομμένα από το στρατόπεδο και δεν υπήρχε δυνατότητα ενίσχυσης ή απόσυρσης τους. Ήταν τέτοια η πεποίθηση ότι οι άνδρες αυτών των φυλακίων ήταν ουσιαστικά χαμένοι ώστε το απόγευμα της 5ης Δεκεμβρίου η σύζυγος του διοικητή του 7ου Φυλακίου, Μοίραρχου Κ. Παπακώστα, τον επισκέφθηκε διακινδυνεύοντας, για να τον

αποχαιρετήσει λες και προέβλεπε την φρικτή μοίρα του συζύγου της και των ανδρών του.

Η Β' Ζώνη Αμύνης ή Εσωτερική Ζώνη Αμύνης, περιελάμβανε τα κτίρια του στρατοπέδου που ήταν εφαιπτόμενα του περιβόλου και είχαν παράθυρα προς τις γύρω οδούς αλλά και προς το εσωτερικό του περιβόλου και μπορούσαν να χρησιμοποιηθούν προς απόκρουση εξωτερικών επιθέσεων αλλά και επιθέσεων εκ των έσω σε περίπτωση που κάποιο ρήγμα επέτρεπε την διείσδυση του εχθρού στο στρατόπεδο.

Η Γ' Ζώνη Αμύνης ή Έσχατη Ζώνη Αμύνης, περιελάμβανε το τριώροφο διοικητήριο στο οποίο είχε τόπο-τοποθετηθεί η εφεδρεία του Συντάγματος συνιστάμενη από 100 περίπου άνδρες. Στην ταράτσα του κτιρίου είχε εγκατασταθεί παρατηρητήριο και φυλάκιο. Τα δυο πυροβόλα είχαν τοποθετηθεί στην νοτιοδυτική γωνία του διοικητηρίου ανάμεσα στα μαγειρεία και τα εστιατόρια, ενώ το τεθωρακισμένο όχημα παροπλίσθηκε καθώς παρουσίαζε συχνές μηχανικές βλάβες και τα τρία πολυβόλα του τοποθετήθηκαν στα φυλάκια.

6 Δεκεμβρίου: Η μάχη των φυλακίων

Την ημέρα της 5ης Δεκεμβρίου οι άνδρες του Συντάγματος άκουγαν τους θορύβους των μαχών που είχαν ξεσπάσει στα διάφορα αστυνομικά τμήματα των Αθηνών. Στην περιοχή τους επικρατούσε ηρεμία αλλά μόλις σουρούπωσε εμφανίσθηκαν ύποπτοι τύποι οι οποίοι παρατηρούσαν τους στρατώνες. Επρόκειτο για τους ανιχνευτές μιας τεράστιας δύναμης ΕΛΑΣιτών η οποία αποτελείτο από δυο συντάγματα του ΕΛΑΣ με βαρύ οπλισμό καθώς και από εφεδρικά τμήματα που είχαν οργανωθεί στις συνοικίες Παγκρατίου, Βύρωνος, Καισαριανής, Γούβας, Καλλιθέας, Νέου Κόσμου, Πετραλώνων, Κατσιποδίου, Δουργουτίου κλπ. Την νύκτα οι δυνάμεις αυτές προωθήθηκαν σε θέσεις γύρω από το Σύνταγμα. Τα παρατηρητήρια της Χωροφυλακής άκουγαν όλο το βράδυ θορύβους από κινήσεις τροχοφόρων και βαδίσματος μεγάλων ομάδων πεζοπόρων τμημάτων.

Ήταν πια φανερό ότι πλησίαζε η ώρα της επίθεσης. Ο διοικητής συνταγματάρχης Σαμουήλ, κάλεσε τους αξιωματικούς και τους απηύθυνε, με φωνή που παλλόταν από συγκίνηση, τα πιο κάτω απλά, αλλά συγκλονιστικά για την απλότητα της έκφρασης τους λόγια:

Αξιωματικοί της Χωροφυλακής και του Στρατού που συμμετείχαν στην άμυνα του Μακρυγιάννη. Τέταρτος από αριστερά διακρίνεται ο διοικητής του Συντάγματος Γεώργιος Σαμουήλ.

Παιδιά μου, σήμερα ή αύριο θα αντιμετωπίσουμε πολυάριθμο, επικίνδυνο και καλά εξοπλισμένο εχθρό, φανατικό στην εγκληματική του ιδεολογία. Πρέπει να αγωνιστούμε όλοι μας με την ίδια αποφασιστικότητα και την ίδια πίστη που επέδειξε το σώμα της Χωροφυλακής από τα παλιά χρόνια μέχρι σήμερα. Πιθανόν να υποχρεωθούμε να αμυνθούμε μέχρι εσχάτων, και πιθανόν να χρησιμοποιήσωμεν και την λόγχη, ακόμα και να έλθωμεν σώμα με σώμα με τους κομμουνιστές. Η θυσία για την πατρίδα πρέπει να μας εμπνέει και το υπέρτατο χρέος προς την τιμή των όπλων μας, πρέπει να μας οιστρηλατεί. Καμιά ανθρώπινη δύναμη στον κόσμο δεν είναι δυνατόν να μας λυγίσει και να μας υποτάξει, όταν έχουμε μπροστά μας το παράδειγμα των Σουλιωτών και των πολιορκημένων του Μεσολογγίου, που αναγκάστηκαν να τρέφονται και με φύλλα δένδρων ακόμα για να μην παραδοθούν. Η Ελληνική ιστορία είναι γεμάτη από δάκρυα και αίμα, ηρωισμούς και θυσίες. Γι' αυτό συνεχίζει τον ένδοξο δρόμο της η αθάνατη αυτή φυλή που λάτρεψε την ανδρεία και θεοποίησε την παλικαριά. Δεν θα λογαριάσουμε τον αριθμό των αντιπάλων μας. Τον Οκτώβριο του 1940 το ίδιο πράξαμε. Η ανδρειωμένη ψυχή της φυλής μας δεν λογάρισε τα εκατομμύρια των λογχών του εχθρού, γιατί η παλικαριά δεν μετριέται με τον πήχη, ούτε ζυγίζεται. Δημιουργεί, εξυψώνει και επιτυγχάνει θαύματα. Ο εχθρός δεν πρέπει να καταλάβει το οχυρό μας.

«ΔΕΝ ΘΑ ΠΕΡΑΣΟΥΝ»

Αυτό είναι το σύνθημα μας, αυτές οι λέξεις πρέπει να σας εμπνέουν και να σας καθοδηγούν.

«ΔΕΝ ΘΑ ΠΕΡΑΣΟΥΝ»

Φώναξαν αμέσως οι Χωροφύλακες.

Στις 05.00 της 6ης Δεκεμβρίου, ο διοικητής εξωτερικής αμύνης, Ταγματάρχης Συμινελάκης επιθεώρησε όλα τα εξωτερικά φυλάκια. Λίγο αργότερα, στις 05.45, επιστρέφοντας, καθώς περνούσε την νότια πύλη ακούστηκαν 6 πυροβολισμοί από περίστροφο από κάποιο σπίτι σε παρακείμενη οδό. Αμέσως αντήχησαν οι καμπάνες των εκκλησιών στις γύρω συνοικίες, σαλπίσματα και αλαλαγμοί καθώς οι πυροβολισμοί αυτοί ήταν το σύνθημα για την πρώτη γενική επίθεση των ΕΛΑΣιτών.

Η ανατολική πλευρά του Διοικητηρίου του Συντάγματος Μακρυγιάννη, όπου διακρίνονται οπές από τις βολίδες των κομμουνιστών. Η σκεπή (που δε φαίνεται) έχει καταρρεύσει από βολές όλμων

Μετά την παρέλευση λίγων δευτερολέπτων ένας καταιγισμός από πυρά αυτόματων όπλων και τυφεκίων, εκρήξεων χειροβομβίδων, ομαδικών βολών όλμων και πυροβόλων κτύπησε τους στρατώνες της Χωροφυλακής. Το προπαρασκευαστικό αυτό πυρ διήρκεσε επί μιάμιση ώρα αποσκοπώντας στην δημιουργία απωλειών ανάμεσα στους υπερασπιστές του Μακρυγιάννη αλλά και στον κλονισμό τους ώστε να προβάλλουν ασθενική αντίσταση. Ιδιαίτερα καταστρεπτικά ήταν τα πυρά από τα ορειβατικά πυροβόλα των κομμουνιστών που ήταν ταγμένα στους λόφους Αρδήττου και Φιλοπάππου και που εχειρίζοντο έμπειροι Γερμανοί και Ιταλοί λιποτάκτες.

Το επιτελείο των ΕΛΑΣιτών, ευθύς εξ' αρχής είχε αντιληφθεί ότι για να καταστεί δυνατή η επίθεση στο Σύνταγμα έπρεπε να εξαλειφθούν τα εξωτερικά φυλάκια καθώς αυτά κάλυπταν όλες τις προσβάσεις προς τους στρατώνες με αποτέλεσμα να απαγορεύουν την προσέγγιση σε αυτούς και να προκαλούν βαρείς απώλειες στους επιτιθεμένους. Στις 07.00, λόχοι του ΕΛΑΣ πλαισιούμενοι από μάζες ενόπλων πολιτών, ανδρών και γυναικών, των εφεδρικών μονάδων του ΕΛΑΣ, εξόρμησαν με αλαλαγμούς κατά των οικιών που περιστοίχιζαν τους στρατώνες και τα φυλάκια. Οι τακτικές δυνάμεις του ΕΛΑΣ στράφηκαν κυρίως κατά των φυλακίων ενώ οι εφεδρικές παρενοχλούσαν το Σύνταγμα εκτοξεύοντας αυτοσχέδιες εμπρηστικές βόμβες, δέσμες δυναμιτών και χειροβομβίδες από τις ταράτσες και τα παράθυρα των κοντινών πολυκατοικιών. Αρκετές ομάδες άνοιξαν οπές στους τοίχους των οικιών προσπαθώντας να φθάσουν στα φυλάκια μέσα από τα συγκεκαλυμμένα αυτά δρομολόγια.

Σύντομα κύριο στόχο των ΕΛΑΣιτών απετέλεσε το 7ο Φυλάκιο καθώς απαγόρευε την προώθηση τους από τις οδού Βεΐκου, Φαλήρου και Δημητροπούλου, οι οποίες αποτελούσαν τις κύριες οδούς προσέγγισης των ανταρτών προς το στρατόπεδο από τον Νότο. Οι 22 άνδρες του φυλακίου είχαν κατανεμηθεί σε διάφορους ορόφους ώστε να υπερασπίσουν την τετραώροφη πολυκατοικία. Στην ταράτσα ευρίσκετο ο διοικητής του φυλακίου Μοίραρχος Παπακώστας και 9 χωροφύλακες, στον τρίτο όροφο 5 χωροφύλακες, δυο στην πλευρά της ταράτσας προς την οδό Χατζηχρήστου, δύο στην πλευρά της ταράτσας προς την οδό Μακρυγιάννη ενώ στον πρώτο όροφο δυο χωροφύλακες και ένας ένοικος της πολυκατοικίας, ο Ταγματάρχης Πεζικού Θ. Ντούνης.

Η επίθεση των ΕΛΑΣιτών με κάθε είδους πυρά ήταν σφοδρότατη. Η ταράτσα εθερίζετο από διασταυρούμενα πυρά και γρήγορα δυο χωροφύλακες τραυματίστηκαν. Τουλάχιστον 400 ΕΛΑΣίτες είχαν αφοσιωθεί στην εκπόρθηση του φυλακίου το οποίο τους προκαλούσε βαρείες απώλειες. Γύρω στις 10.00 τα πυρομαχικά των χωροφυλάκων είχαν σχεδόν εξαντληθεί. Το αίτημα των υπερασπιστών για αποστολή πυρομαχικών και έξοδο του άρματος δεν ικανοποιήθηκε καθώς το δεύτερο είχε υποστεί βλάβη ενώ οι δρόμοι ήταν πεδία θανάτου από τις χιλιάδες βολίδες και τα θραύσματα των εκρήξεων από όλμους που τους όργωναν.

Μετά από λίγο ο Μοίραρχος Παπακώστας και ο Ταγματάρχης Ντούνης τραυματίστηκαν ενώ ο χωροφύλακας Γρυπαίος καταπλακώθηκε από ερείπια, κατόπιν μιας εύστοχης βολής όλμου. Με την ταράτσα σε κατάσταση κατάρρευσης οι χωροφύλακες υπό τον Παπακώστα και οι χωροφυλακές του τρίτου ορόφου αποσύρθηκαν στον δεύτερο όροφο. Μια πρόταση για απελπισμένη έξοδο προς τους στρατώνες απερρίφθη ως αυτοκτονία ενώ μια προσπάθεια να κληθούν ενισχύσεις μέσω της αποστολής του χωροφύλακα Βισβίκη απέτυχε.

Στις 12.00 μια ομάδα ΕΛΑΣιτών κατόρθωσε να ανατινάξει την κεντρική είσοδο της πολυκατοικίας με δυναμίτη ενώ μια άλλη με τον ίδιο τρόπο εισήλθε στο υπόγειο. Αμέσως μεγάλος αριθμός ΕΛΑΣιτών άρχισε να κατακλύζει την πολυκατοικία και να ανεβαίνει τις σκάλες προς τον δεύτερο όροφο. Στην σκάλα του δευτέρου ορόφου εδόθη μάχη σώμα με σώμα μεταξύ των χωροφυλάκων και των ΕΛΑΣιτών αρκετοί από τους οποίους έπεσαν μαχαιρωμένοι καθώς μόνο οι ξιφολόγχες είχαν απομείνει στους περισσότερους υπερασπιστές ως χρήσιμο όπλο. Τελικά ΕΛΑΣίτες, οι οποίοι ανέβηκαν από την σιδερένια σκάλα υπηρεσίας στον δεύτερο όροφο, επιτέθηκαν εκ των όπισθεν στους υπερασπιστές, οι οποίοι κατάκοποι, τραυματισμένοι και ουσιαστικά άοπλοι συνελήφθησαν ζωντανοί, εκτός τριών που κατόρθωσαν και διέφυγαν.

Οι αιχμάλωτοι ξεγυμνώθηκαν και περιφέρθηκαν στις παρακείμενες οδούς υφιστάμενοι κτυπήματα από κοντάκια όπλων και ρόπαλα, χαστουκιά, κλωτσιές και μαχαιριές από έναν αφηνιασμένο όχλο Ολόκληρη την νύκτα της 6ης προς 7ης Δεκεμβρίου βασανίστηκαν και τελικά οδηγήθηκαν σε μακρινές χαράδρες όπου τους έβγαλαν τα μάτια, τους έκοψαν τα αυτιά, τις μύτες και τις γλώσσες. Σε αυτή την κατάσταση τους εκτέλεσαν.

Μετά το 7ο σειρά είχαν τα 5ο και 6ο Φυλάκια τα οποία κάλυπταν επίσης τις νότιες προσβάσεις των στρατώνων. ΕΛΑΣίτες και όχλος κατόρθωσαν το μεσημέρι να εισέλθουν σε οικίες στην απέναντι πλευρά της οδού Χατζηχρήστου, έναντι των φυλακίων και άρχισαν να εκτοξεύουν χειροβομβίδες στις ταράτσες τους καθώς αυτές στις οποίες ευρίσκοντο ήταν υψηλότερες. Ταυτόχρονα ένας καταιγισμός πυρών σάρωσε τα παράθυρα των κτιρίων από πολύ μικρή απόσταση. Σύντομα σκοτώθηκαν ο Ανθυπομοίραρχος Ψαρρός, ο Ανθυπασιπιστής Παπασπυρόπουλος και 5 χωροφύλακες ενώ οι υπόλοιποι τραυματίστηκαν. Ο Μοίραρχος Κοντάκος, διοικητής του φυλακίου, μετέφερε τον ετοιμοθάνατο Ενωμοτάρχη Παπαδάκη σε έναν αντικρινό φούρνο όπου τον άφησε σε δύο Άγγλους στρατιώτες να τον φροντίσουν. Τελικά, όταν συνελήφθησαν και οι τρεις από τους ΕΛΑΣίτες, ο Παπαδάκης εκτελέστηκε. Οι υπόλοιποι τραυματίες των δυο φυλακίων αποφάσισαν να κάνουν μια απελπισμένη έξοδο η οποία τελικά επέτυχε και οι χωροφύλακες έφθασαν ασφαλείς στον περίβολο του Συντάγματος.

Το 4ο Φυλάκιο επί της οδού Μητσαίων, έπεσε σχεδόν ταυτόχρονα με τα δύο προηγούμενα. Ένας ΕΛΑΣίτης, που παραμόνευε στην απέναντι οικία κατόρθωσε να διεισδύσει στο σπίτι και να δολοφονήσει τον σκοπό. Αμέσως μια διμοιρία ΕΛΑΣιτών εισέβαλε και αιφνιδίασε τους υπερασπιστές οι οποίοι υποχρεώθηκαν να διαφύγουν πηδώντας από την ταράτσα μέσα στον περίβολο του στρατοπέδου. Από τους 5 χωροφύλακες επιβίωσε τελικά μόνο ο Ανθυπασπιστής Χατζάκης. Έως τις 17.00 όλα τα εξωτερικά φυλάκια της νότιας και δυτικής πλευράς είχαν καταληφθεί.

Στην βόρεια πλευρά του στρατοπέδου στόχο των ΕΛΑΣιτών απετέλεσε το 3ο Φυλάκιο. Στον τομέα αυτόν οι κομμουνιστές είχαν καταφέρει να εκπορθήσουν με προδοσία μόνο το δεύτερο υποφυλάκιο το οποίο επάνδρωναν ο Ενωμοτάρχης Νάσκος και 4 χωροφύλακες. Ένας ένοικος του σπιτιού βγήκε κρυφά και οδήγησε μέσα στο κτίριο μια διμοιρία ανταρτών η οποία αιφνιδίασε τους υπερασπιστές, που τελικά έπεσαν μέχρι ενός.

ΑΝΑΚΟΙΝΩΣΗ ΤΩΝ ΕΛΑΣΙΤΩΝ

ΕΛΑΣ

Α' Σ. Στρατού

Επιτ. Γραφ. III

Αριθ. ΑΠ 108

Δελτίον Πληροφοριών ώρα 18.30

ΚΑΤΑΣΤΑΣΙΣ ΤΙΣ ΣΤΙΓΜΗΣ. Συγκρότημα Μακρυγιάννη κατελήφθη σχεδόν εξ ολοκλήρου. Τμήμα 500 περίπου με Αξιωματικούς εξακολουθεί αμυνόμενον εντός περιβόλου.

Ειδική Ασφάλεια κατελήφθη ολοσχερώς. Οι περισσότεροι των αξιωματικών ημύνθησαν μέχρις εσχάτων. Διεσκορπίστησαν. Αιχμάλωτοι ολίγοι. Τους περισσότερους τους παρέλαβαν αγγλικά τάνκς. Το Δ' Τμήμα περισφίγγεται.

Ήρξατο επίθεσις κατά του Αρχηγείου Χωροφυλακής (Ιουλιανού). Οι αξιωματικοί αμύνονται ενώ οι χωροφύλακες θέλουν να παραδοθούν. Δύναμη 200. Εκεί είναι ο Παπαργύρης. Κατελήφθη κατόπιν ανατινάξεως και αναφλέξεως.

Η Υποδιοίκηση Χωροφυλακής κατελήφθη και η Διοίκηση Στερεάς. Τυπογραφείο επί της Λεωφόρου Αλεξάνδρας, όπου εξεδίδοντα τα ψευδή δελτία ειδήσεων της αντίδρασης, ανετινάχθη. Δυνάμεις Ρίμινι-Τσολιάδες και Χωροφύλακες επιτίθενται κατά Καισαριανής. Ι Ταξιαρχία αμύνεται σθεναρώς, θα κρατήσει. Κατά πληροφορίας 6 Συν/τος (Πειραιώς) ενεφανίσθησαν πλοία εις Άγιον Γεώργιον Κερασίνοι μεταφέροντα Αραπάδες και Ιερολοχίτας με σκοπό αποβίβασης. Το Σύν/μα διετάχθη αναταχθή εις απόβασιν και εμποδίσθη πάση θυσία άνοδον εις Αθήνας.

ΣΔ 6-12-44 Υποβάλλεται ΚΕ ΕΛΑΣ Η Διοίκηση ΠΥΡΙΟΧΟΣ ΝΕΣΤΟΡΑΣ

ΝΙΚΟΣ ΖΑΧΑΡΙΑΔΗΣ

Ο Νίκος Ζαχαριάδης (από το "Μακεδονικό" Αναγνωστικό της Α' Δημοτικού του ΚΚΕ)

Η βόρεια πλευρά και οι αποτυχίες του ΕΛΑΣ

Ο βόρειος τομέας αμύνης του Συντάγματος, εν αντιθέσει με τον νότιο, απεδείχθη ανθεκτικός στις επιθέσεις των κομμουνιστών. Τις απογευματινές ώρες το παρατηρητήριο του διοικητηρίου εντόπισε ένα τάγμα ΕΛΑΣιτών που κατέβαινε από τον λόφο Φιλοπάππου με κατεύθυνση το θέατρο Ηρώδου του Αττικού με σκοπό να αποκόψει τα νώτα του Συντάγματος και να αποκαταστήσει επαφή με τις κομμουνιστικές δυνάμεις που είχαν καταλάβει το Β' Αστυνομικό Τμήμα της Πλάκας. Από την ταράτσα του 3ου Φυλακίου, επί της οδού Διονυσίου Αρεοπαγίτου, το πολυβόλο Μπρέντα, που εχειρίζετο ο άριστος σκοπευτής Ανθυπασπιστής Φ. Σακελλάρης, άρχισε να εκτοξεύει φονικά πυρά τα οποία σκόρπισαν τους αντάρτες οι οποίοι πανικόβλητοι έτρεξαν να βρουν κάλυψη. Η περιοχή όμως ήταν ανοικτή με αποτέλεσμα δεκάδες πτώματα να σκεπάσουν τον δρόμο. Το διαρκές πυρ εξάντλησε τα πυρομαχικά του πολυβόλου το οποίο έπρεπε να συνεχίσει να λειτουργεί, αν ήθελαν οι υπερασπιστές να αναχαιτίσουν την κυκλωτική κίνηση των ανταρτών. Εν μέσω βολίδων που διέσχιζαν τον αέρα, ο κουρέας του Συντάγματος, Λεωνίδας Κουσούρης, ανέβηκε την εξωτερική ανεμόσκαλα που οδηγούσε στην ταράτσα του φυλακίου μεταφέροντας τους πολύτιμους γεμιστήρες.

Η νότια πύλη του στρατοπέδου Μακρυγιάννη.

Λίγο πριν, το 3ο Φυλάκιο είχε σκορπίσει και πάλι τον θάνατο στους ΕΛΑΣίτες οι οποίοι, μετά την κατάληψη του 7ου Φυλακίου, επεχείρησαν να εγκαταστήσουν πολυβολείο στην ταράτσα του. Ο Μοίραρχος Μαλτέζος, αφού άφησε τους ΕΛΑΣίτες να εγκατασταθούν, διέταξε τον Σακελλάρη να τους θερίσει με το Μπρέντα. Από τους 12 αντάρτες μόνο 2 επέζησαν ενώ σε όλη την διάρκεια της επίθεσης στο Σύνταγμα δεν τόλμησαν να επαναλάβουν το εγχείρημα τους.

Την ίδια περίπου ώρα, μια τρίτη συμφορά κτυπούσε τις δυνάμεις του ΕΛΑΣ. Πενήντα περίπου αντάρτες, μερικοί ντυμένοι με στολές δολοφονηθέντων χωροφυλάκων, ανέβηκαν στο καταληφθέν 5ο Φυλάκιο και μετέφεραν μεγάλη ποσότητα βενζίνης σε δοχεία και μπουκάλια με σκοπό να τα εκσφενδονίσουν στις ταράτσες των σπιτιών, που εφάπτοντο με τον περίβολο και να ξεκινήσουν πυρκαγιά μέσα στο στρατόπεδο ώστε να πυρποληθεί ολοσχερώς. Τον κίνδυνο μπορούσαν να αποσοβήσουν μόνον τα δύο πυροβόλα των 37 χλστ. στην γωνία του διοικητηρίου, όμως κανείς δεν τόλμωσε να τα επανδρώσει καθώς η αυλή εθερίζετο από τα πυρά των

κομμουνιστών. Τρεις όμως χωροφύλακες, ο Ενωμοτάρχης Χ. Ρετσίνας και οι Υπενωμοτάρχες Ι. Λαμπρόπουλος και Δ. Στρατιδάκης, αφήφησαν τον κίνδυνο και έφθασαν στο ένα πυροβόλο με το οποίο και άρχισαν να προσβάλουν το 5ο Φυλάκιο σε συνδυασμό με το πολυβόλο Μπρέντα του 3ου Φυλακίου.

Ξαφνικά μια τεράστια έκρηξη ακούσθηκε και ένα πύρινο μανιτάρι ξεπήδησε από το 5ο Φυλάκιο καθώς οι εκρήξεις των οβίδων και οι βολίδες του Μπρέντα ανάφλεξαν τις βενζίνες των ΕΛΑΣιτών. Η σκηνή που ακολούθησε ήταν φρικτή. Ουρανομήκειες φλόγες περιέζωσαν τον όμιλο των ΕΛΑΣιτών οι οποίοι απανθρακώθηκαν. Το θέαμα των καιομένων ανταρτών, που ούρλιαζαν απελπισμένοι, έριξε κατακόρυφα το ηθικό των κομμουνιστών και αντίθετα ανύψωσε αυτό των υπερασπιστών του Μακρυγιάννη.

Η επίθεση των ΕΛΑΣιτών δεν άφησε αμέτοχο και το διοικητήριο του Συντάγματος. Το εκτεθειμένο πολυβολείο της ταρατσας είχε γίνει αμέσως στόχος των κομμουνιστικών πυρών καθώς προκαλούσε σοβαρές απώλειες στους επιτιθέμενους. Κάποια στιγμή μια ριπή σκότωσε τον χειριστή του πολυβόλου Μπρέντα, Ενωμοτάρχη Αλεβίζο, με αποτέλεσμα να αναλάβει τον χειρισμό του ο Μοίραρχος Παπαδοδήμας, επί δυο ώρες, εν μέσω καταιγισμού πυρών. Τελικά και ο ίδιος τραυματίστηκε σοβαρά στην κοιλιά, τα πόδια και τους βραχίονες από 7 συνολικά βολίδες. Καθώς τον κατέβαζαν με το φορείο ο μοίραρχος είχε το σθένος να πετάξει το λευκό σεντόνι που τον κάλυπτε φωνάζοντας: «Ξεσκέπαστε με! Δεν θέλω να νομίζουν ότι μας σκοτώνουν! ... Εμείς δεν πεθαίνουμε»! Και πράγματι ο ηρωικός αξιωματικός τελικά επέζησε των σοβαρών τραυμάτων του.

Η πυρπόληση των ανταρτών στο 5ο Φυλάκιο καταρράκωσε το ηθικό των ΕΛΑΣιτών με αποτέλεσμα στις 18.00 να κοπάσει η σφοδρότητα της επίθεσης και μέχρι το βράδυ να περιορισθεί σε πυρά παρενόχλησης. Η επέλευση της νύκτας έδωσε την ευκαιρία στους χωροφύλακες να συμπληρώσουν τα οχυρωματικά τους έργα ενώ μια μικρή βοήθεια έφθασε από τους Βρετανούς υπό την μορφή 15 Άγγλων στρατιωτών, με 2 αντιαρματικά ΡΙΑΤ και σάκους με χειροβομβίδες. Η δύναμη αυτή αποχώρησε μετά την παρέλευση ενός 24ώρου.

Ο απολογισμός των απωλειών του Συντάγματος για την 6η Δεκεμβρίου ήταν βαρύς: 5 αξιωματικοί και 49 οπλίτες νεκροί καθώς και 8 αξιωματικοί και 25 οπλίτες τραυματίες.

Οι απώλειες των κομμουνιστών υπολογίσθηκαν σε περίπου 500 νεκρούς και τραυματίες. Η συνολική δύναμη του τακτικού ΕΛΑΣ στην περιοχή, υπολογιζόταν σε 6.000 περίπου άνδρες.

Μαρτυρία Βασιλείου Λ. - πολυβολητή

Ο ήρωας Βασίλειος Λ πήγε 18 ετών εθελοντής στον πόλεμο του 1940. Υπηρέτησε στο πυροβολικό. Μετά τον πόλεμο ονομάστηκε μόνιμος υπαξιωματικός αν και τότε σπούδαζε δικηγόρος.

Όταν απελευθερώθηκε η Ελλάδα, τον Οκτώβριο του 1944 επειδή οι αξιωματικοί καταλάβαιναν ότι οι κομμουνιστές πάνε για κίνημα τον τοποθέτησαν στην εκπαίδευση των χωροφυλάκων του Μακρυγιάννη στα πυροβόλα μαζί με άλλους 10-12 πυροβολητές.

Στις 3 Δεκεμβρίου 1944 ξεκίνησαν οι επιθέσεις. Το απόγευμα κατά της 3.00 βρισκόταν μαζί με άλλους στο αμφιθέατρο της Νομικής Σχολής στην οδό Σίνα. Ο εθελοντής Λοχαγός Λυκαυγέρης που ανήκε στην Χ τον πήρε αυτόν, τον

δικηγόρο Αλέκο Αλεξ. και άλλους και πήγαν στο Μακρυγιάννη όπου πήρε μέρος σε όλες τις μάχες.

Όταν είδαν τους ΕΛΑΣίτες μεταμφιεσμένους σε χωροφύλακες, έστειλαν τους χωροφύλακες Χ. Ρετσίνα, Γ. Λαμπρόπουλο και Δ. Στρατιδάκη να μετακινήσουν το πυροβόλο Μετά έπιασε δουλειά ο Βασίλειος Λ. στο ένα πυροβόλο. Ήταν μαζί με τον Σβαρνιά και τον Κ. Τσουκαλά. Τα πυρομαχικά τα μετέφερε ο Περικλής Κόρπος.

Ο Βασίλειος Λ. στόχευσε καλά. Οι κομμουνιστές έγιναν παρανάλωμα πυρός! Εκεί που πήγαιναν να κάνουν το ίδιο στους χωροφύλακες. Στο άλλο πυροβόλο ήταν ο Αλέκος Αλεξ. και ο Λουμάκης. Και οι δύο τραυματίστηκαν στα πόδια.

Χωροφύλακας του Συντάγματος Μακρυγιάννη με
πυροβόλο Μπρέντα